



עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ל"ג בעומר תשע"ה שנה ד' גליון 184

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: חידושים ורעיונות במשנתו של רשב"י

אולם המקובל האלוקי רבי יהודה פתיה בהגהות בית לחם יהודה על עץ חיים בהקדמה מפרש וז"ל: ונראה לי בביאור כוונתו, כי בתחילה כשיצאו ישראל לקראת האלהים היו מתייצבים בתחתית ההר, ואחר כך נאמר (יתרו כ', ט"ו) "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", כי היו יראים פן תאכלם האש הגדולה הזאת וימותו, והיו מקצת מהעם שהיו ששים ושמים לקראת השכינה, ולא רצו לזוז ממקומם הראשון ולעמוד מרחוק אפילו ימותו ממש.

ועליהם הוא מה שאמר בזוהר הנזכר אינו דקיימי בטורא דסיני, כלומר, ולא נעו ועמדו מרחוק אלא עמדו בטורא דסיני מתחילה ועד סוף, ולכן הם זוכים לחכמת האמת, ואותן הנשמות אשר נעו עם העם ועמדו מרחוק, כן היו עושים גם עתה שנים ועומדים מרחוק לחכמת האמת מיראתם פן תאכלם האש הגדולה. ע"כ.

מתבאר מדבריו, כי לומדי תורת הקבלה הם אלו אשר בזמן ירידת האש בהר סיני, היינו בעת השראת השכינה הסכימו לסבול את אור קדושת השכינה, ואף אם הדבר יעלה במיתתם. והם אלו שזוכים להתחבר אל תורתו של רבי שמעון בר יוחאי.

ומצינו להחיד"א בספרו דבש לפי (מערכת מ' אות ט"ו) בשם הלב אריה (פרשת חוקת אות ג') שרבי עקיבא זכה לחמישים שערי בינה, ונרמז בדברי המדרש: "וכל יקר ראתה עינו – זה רבי עקיבא". כ"ל בגימטריא חמישים שערי בינה, שהוא היקר שראתה עינו של רבי עקיבא.

נמצא כי רבי עקיבא נגלה לו תורת הסוד היא שער החמישים של בינה. כמו שנאמר "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" נ' פלאות, שנגלה ביום ל"ג בעומר. אלא שלכותבם בזוהר הקדוש לא ניתן רשות אלא רק לרבי שמעון בר יוחאי וכמבואר ב"שער מאמרי רשב"י" לבאר את דברי הזוה"ק (פרשת משפטים דף ק:) האומר: "בריה דיוחאי ידע לאסתמרא ארחוי" וז"ל: ...ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר, ולא ניתן רשות לרבנותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו ידועים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו וכו'. ע"כ.

מעתה יש לומר, כשבא רשב"י לבית האסורים ללמוד מפי רבי עקיבא רבו, ביקש שילמדו את תורת הסוד, אלא שרבי עקיבא רצה לבדוק ולראות אם אכן יש בו את מסירות הנפש הנצרכת בשביל תורת הסוד, האם נשמתו של רשב"י עמדה

לקראת יומא דהילולא רבה של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, נביא שני חידושים שנתחדשו בבית המדרש השנה, בעניינו.

א. "יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק".

הגמרא במסכת פסחים (ק"ב) מביאה שרשב"י ביקש מר"ע בהיותו בבית האסורים: רבי למדני תורה. א"ל: איני מלמדך. א"ל: אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות. א"ל: בני יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה להניק. א"ל: ומי בסכנה הרי העגל בסכנה. א"ל: אם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול וכו'.

וצריך להבין מה ענין המשל של העגל והפרה ללימודו של רבי עקיבא ורשב"י?

נראה להסביר מאמר זה, על פי דברי הזוה"ק בפרשת בהעלותך (דף קנב) וז"ל: חכימין עבדי דמלכא עילאה אינון דקיימו בטורא דסיני, לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עיקרא דכולא אורייתא ממש. ע"כ. פירוש, חכמים עבדי המלך שעמדו על הר סיני, אינם מסתכלים אלא בנשמת התורה שהיא חלק הנסתר עיקר התורה.

והנה בהגהות ניצוצי אורות להחיד"א (אות ד') מביא הג"ה בשם אמר מאיר: משמע אותן שאינם יודעים סודות התורה לא עמדו על הר סיני. ע"כ. אולם החיד"א תמה על כך: אמר חיים יוסף, לא תהא כזאת, אלא רצונו לומר שאינם מאמינים בסוד, אמנם המאמינים ולא ידעו אינם בכך זה. ומי שאינו מאמין שיש סוד, גורע סמ"ך מפרד"ס ונשאר פר"ד, וזהו שכתוב (תהילים ל"ב, ט'): "כסוס כפרד אין הבין".

[וכידוע שפרד שהוא חיברו של סוס וחמור יחדיו, אינו יכול להוליד, ונהיינו מי שלא לומד קבלה, לא יוכל להוליד ולחדש בתורה. והנה כתב ר' שלמה קלוגר בהקדמת שו"ת טוב טעם ודעת, לבאר מה שאמרו חז"ל במס' יבמות (סג:), אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף. ופירש רש"י: גוף, פרגוד שחוצץ בין השכינה למלאכים, ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית, העתידות להינתן בגופים העתידים להיבראות. עכ"ל. ופירש ר' שלמה קלוגר, שכן הוא גם לגבי תעלומות החכמה שכאשר הם מתגלים בעולם, גורמים ג"כ לקרב את הקץ. עכ"ד. וזו הסיבה שעל ידי לימוד הזוהר והקבלה נצא מן הגלות, כי רק על ידי לימוד הקבלה זוכה לחדש בתורה, ומחמת כן מקרב את ביאת המשיח שיכלו נשמות שבגוף].

תחת הר סיני ולא ברחה מגודל האש הגדולה. לכן נמנע כביכול מלמדו מחמת גודל הסכנה, וכשראה את התעקשותו של רשב"י והסכמתו להיכנס לסכנה עבור לימוד התורה, הבין כי ראוי הוא ללימוד תורת הסוד.

וזהו שרמזו לו בהנקת הפרה והעגל, שכן "דם נעכר ונעשה חלב" (בכורות ו:), היינו שבשביל ליכות ל"חלב" הרומז לתורת הסוד, צריך קודם "דם נעכר" – מסירות נפש, וזהו שרמזו רבי עקיבא לרשב"י באומרו, "יותר משהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק".

בזה יבואר הכתוב בשיר השירים (ה', ה'): "אחות לנו קטנה ושדיים אין לה". ו"אחות רומז לתורה, כמו שנאמר "אמור לחכמה אחותי את", אולם "ושדיים אין לה" אין לה חלב, הרומז לתורת הסוד.

ב. מידת בטחונו של רשב"י:

הירושלמי (מסכת שביעית פ"א ה"א וכו"ה במדרש בר"ר עטו, מביא, שכשנסתיימו להם י"ג שנה שישבו רשב"י ורבי אלעזר בנו במערה, עמד רשב"י בפתח המערה והוא רואה כיצד צייד מנסה לצד עופות. "חמא חד צייד קאים וצייד ציפורין (ראה צייד אחד עומד וצד צפורים) וכד הוה שמע רבי שמעון בת קול שאמרה מן שמיא "דימוס דימוס" – פסגא (וכשהיה שומע בת קול אומרת "דימוס" "דימוס" היתה ניצולה). וכד הוה שמע בת קול אמרת "ספקולא" הות מתצדה ונלכדה (ואם היה שומע בת קול אומרת "ספקולה" היתה הצפור נצודת ונלכדת). אמר רשב"י "צפור מבלעדי שמיא לא מתצדא (צפור מבלעדי שמים אינה ניצודה) על אחת כמה וכמה נפש דבר נש".

ונשאלת השאלה, מי לנו גדול מרשב"י ובודאי שאמונתו היתה בתכלית השלימות, ואם כן מה סבר קודם כניסתו למערה ומה סבר אחר כניסתו למערה?

ונראה לומר, מבואר בשבת (לג.) שרשב"י בתחילה בחר להתחבא בבית המדרש, אלא שאחר כך מחמת שחשש שנשים דעתן קלות, הרי שיצליחו הרומאים לשכנע את אשתו לגלות היכן הוא מתחבא, לכן ברח למערה. ולכאורה נשאלת השאלה, וכי הרומאים לא היו מחפשים את רשב"י בבית המדרש? אלא על כרחך צריך לומר, שבתחילה סבר כי על ידי לימוד התורה יזכה להגנה והצלה, ולא יגלוהו אף אם יכנסו לבית המדרש. וכמו שאכן מצינו בהיסטוריה הלא רחוקה, על צדיקים ששהו בחדר מסויים, והחיילים שבאו לחפשם ונכנסו לחדרם, לא ראו אותם. אך אחר כך סבר רשב"י, שעל כל פנים מוטלת עליו חובת ההשתדלות, ולכן בחר להתחבאות במערה.

אולם שיצא מן המערה וראה כיצד ציפורים חלקן ניצולות וחלקן נתפסות, ללא כל השתדלות מצידן, הרי שמן השמים רצו ללמדו, כי על לומדי התורה יש לסמוך על מידת הבטחון אף ללא השתדלות.

מחמת כן נחלק רשב"י על רבי ישמעאל בברכות (לה:): ואף לא הצריך השתדלות במידת הבטחון, וכדברי הגמרא שם: תנו רבנן. "ואספת דגנך" מה תלמוד לומר, לפני שנאמר (ויהושע א' ה') "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברים ככתב? תלמוד לומר "ואספת דגנך" – הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה?! אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר (ישעיה ס"א, ה') "ועמדו זרים ורעו

צאנכם", ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן, שנאמר (עקב י"א, י"ד) "ואספת דגנך", ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן וכו'. ע"כ.

מסיימת הגמרא: ואמר אביי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם הרבה עשו כר"י ועלתה בידם. והנה מדאמר הרבה עשו הכי והרבה עשו הכי משמע דלא איפסק הלכתא, ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד דאם לא כן האיך אמר הרבה עשו והרבה עשו, הא הלכה כמר או כמר, והעושה כהשני עובר על ההלכה!?

בזה יש ליישב סתירה ברמב"ם כי מחד כתב בסוף הלכות שמיטה ויובל כרשב"י וז"ל: ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו וכו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם וכו', ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד ע"ה אומר "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

ומאיך בהלכות תלמוד תורה (פ"ג ה"ט) האריך הרמב"ם, שכל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה חילל את השם וביזה את התורה וכיבה מאור הדת, וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העוה"ב, לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה. והאריך בזה הרמב"ם פירוש המשנה לאבות (פ"ד מ"ו) בתוקף, והביא שם שגדולי התנאים היו עוסקים בפרנסה.

אולם לפי דרכינו יש לומר, כיון שלא נפסקה הלכה בזה, אלא "מר כמר עביד ומר כמר עביד", וכל אחד יש לו לנהוג לפי מידת הבטחון שלו, לכן הביא הרמב"ם את שתי השיטות.

מעלת יום ל"ג בעומר:

כתב בספר משנת חסידים (מסכת אייר וסיון פ"א משנה ו' ז'): מצוה לשמוח שמחת רבי שמעון בר יוחאי, ואם דר בא"י ילך לשמוח על קברו. ושם ישמח שמחה גדולה, וכ"ש אם הוא פעם ראשונה שמגלח ראש בנו ומניח הפאות שהיא מצוה. ע"כ. וכ"כ בסידור רבי שבתי (סוד ספירת העומר ח"ג דף כו.) וז"ל: מצוה לילך על קבר רשב"י ובנו רבי אלעזר ביום ל"ג בעומר. ובעטרת זקנים (או"ח סימן צ"ג) כתב: מנהג א"י שנוהגין לילך על קבר רשב"י ז"ל ורבי אלעזר בנו ביום ל"ג בעומר. אולם מאידך ש להזכיר על אחד שביקש לעלות למירון בל"ג בעומר ולא הניחו הרה"ק מהר"א מבלז זצ"ל ונימק לו בהאי לישנא "קדושת רשב"י בכל מקום". וכן פעם ה"בית ישראל" זצ"ל אמר לבחור שביקש לעלות מירונה, הרי יש לך את ר' שמעון בגמרא.

ז. הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע, היה נוהג ביום זה לברך את חסידיו "תתקבל תפילתכם ברצון". וביאר זאת בעל שפתי צדיק: אולי כוונתו כמו במוצאי יום הכיפורים, רגילין העולם כן לברך איש לרעהו על סמך דברי רשב"י, "יכול אני לפטור כל העולם מן הדין", כן מדי שנה ביום הילולא דיליה, אומרים כך בשמים, על ידי כן מתכפרים כל ישראל ויכולות התפילות להתקבל ברצון. ולכן המנהג לשמוח כדאיתא בתענית, לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וט"ו באב, ומפרש בגמרא לגבי יום הכיפורים "הרי הוא יום סליחה ומחילה". כך גם יום ל"ג בעומר, יום של שמחה.

לשמיעת שיעורים על ענייני ל"ג בעומר

0504133783 והקישו: 222